

נייר עמדה

חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון מס' 16) (מניעת אלימות כלכלית), התשע"ו-2016

מבוא

אחת מדרכי האלימות הקיימות, לצערנו, בחלק מן המשפחות היא אלימות כלכלית. האלימות הכלכלית יכולה לבוא לידי ביטוי באופנים שונים, כאשר בין המוכרים שבהם למשל, אדם המסרב שיהיה ברשות בת זוגו פנקס צ'קים או כרטיס אשראי, ומקצה לה רק כסף מזומן להוצאות שהוא מגדיר; אדם השולל מבת הזוג כל אפשרות להחליט גם באשר לכספים שהיא עצמה משתכרת והיא נדרשת להעבירם לחשבון הנמצא בשליטתו הבלעדית וכיוצא באלה. כמוכן, יש והאישה היא זו המפעילה אלימות כלכלית כלפי הבעל. הצעת החוק מציעה לאפשר לבית המשפט להטיל צו למניעת אלימות כלכלית, כאשר הצו יכול גם ערובות לביצועו. כמו כן, מבקשת הצעת החוק לקבוע כי אלימות כלכלית תוגדר עוולה אזרחית והוראות פקודת הניקין יחולו עליה. נייר עמדה זה בא להציג את המבט היהודי בסוגיה.

מבט יהודי

- 1. החובה לנהוג כלפי כל אדם ביחס מכבד** – "ואהבת לרעך כמוך – זה כלל גדול בתורה" (ירושלמי נדרים ט, ד). התורה מחייבת כל אדם מישראל לנהוג כלפי חבריו באותו יחס מכבד שהיה רוצה שיהגו בו. על כן, מערכת יחסים שבה אחד מבני הזוג מצר בצורה קשה את צעדיו של האחר, אינה ראויה על פי ההלכה, ומהווה הפרה מהותית של רצון ה' בתורתו.
- 2. מערכת היחסים בין בני הזוג אמורה להיות מערכת מכבדת** – מעבר לחובה הכללית של "ואהבת לרעך כמוך", בני הזוג מצווים לנהוג כבוד, זה בזה, כלשונו של שטר התנאים הנהוג בקהילות אשכנז: "וישלטו בנכסיהן שוה בשוה וידורו ביניהם באהבה וחיבה כאורח כל ארעא"¹.
- 3. מערכת יחסים שתלטנית מהווה עילה לגירושין** – כאשר אין אמון בין בני הזוג, ויש ביניהם מתחים משמעותיים ותחושה של חוסר שלוה, הרי זו, לעיתים, סיבה מספקת לחייב את בני זוג להתגרש, ולעיתים, אף לכפות גירושין².

לסיכום: רבני צהר תומכים בהצעת החוק המעודדת מערכת יחסים טובה ובריאה בין בני הזוג, ושומרת על זכויותיו של בן הזוג שנפגע על ידי השני.

¹ המחוייבות לנהוג כבוד ואהבה זה בזה אינה מתחילה רק בשטר התנאים האשכנזי. חובה בסיסית של הבעל לאשתו מתוארת בדברי הרמב"ם (אישות טו, יט - כ): "שיהא אדם אוהב את אשתו כגופו ומכבדה יותר מגופו, ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי ממונו, ולא יטיל עליה אימה יתירה ויהיה דיבורו עמה בנחת". זהו גם נוסח הכתובה שתקנו חכמים " ואני במאמר ובעזרת השם אעבוד ואכבד ואזון ואפרנס ... כמשפט בני ישראל העובדים ומכבדים וזנים ומפרנסים ומכלכלים ומלבישים ומקשטים את נשותיהם באמת ובאמונה".

² המשנה (כתובות עב). אומרת שאדם רשאי לגרש את אשתו בלי לתת כתובה, אם היא? מכשילה אותו במאכלות אסורות. בגמרא מתבאר, שהבעיה היא שהבעל אינו יכול לסמוך על אשתו, וזו צורת נישואין בלתי אפשרית "אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת" (כתובות עז ע"א). מערכת יחסים בין בני הזוג אמורה להיות מבוססת על אמון, ואי אפשר לחיות יחד כאשר האמון אינו קיים. הצורך באמון המבטיח חיים שקטים הוא צורך של שני בני הזוג, ואין זו זכות המיוחדת לבעל.

כך מצינו גם בשו"ת התשב"ץ (חלק ב סימן ח). התשב"ץ דן באשה שבעלה היה יורד לחייה והחיים הפכו לבלתי אפשריים עבורה. ולדעתו, ניתן לכפות גירושין במקרה כזה: "...הכא [=כאן] מעוות לא יוכל לתקון הוא. ומקרא מלא דבר הכתוב: "טוב פת חרבה ושלוש בה מבית מלא זבחי ריב" ועוד כתוב "טוב ארוחת ירק ואהבה שם משור אבוס ושנאה בו". הרי שיותר קשה היא מריבה מחסרון מזונות ואיזו טובה יש לאשה שבעלה מצערה במריבה בכל יום ויום. ואפילו לכוף אותו להוציא יש לדון...".

אב"ד, הרב שניאור פרדס, הרב אריאל ינאי) בתיק 965171/1, וכן פסה"ד של בית הדין האזורי בנתניה (לפני כבוד הדיינים הרב מיכאל עמוס – אב"ד, הרב אברהם מייזלס, הרב רפאל י' בן שמעון) בתיק 990702/2.